

ARTAN ENERJİ MALİYETLERİNİN MADENCİLİK SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

Veyis Sır

Maden Mühendisleri Odası II. Başkanı

maden@maden.org.tr

Ülkemizde son aylarda artan elektrik ve yakıt maliyetleri, birçok sektör gibi madencilik sektörünü de derinden etkilemiştir. Madencilik faaliyetlerinde enerji tüketimi; madenin cinsi, üretim yöntemi, üretim miktarı ve kullanılan makine, ekipman gibi birçok faktöre bağlıdır. Enerji, madencilik faaliyeti yürütülen işletmelerde kazı, yükleme ve zenginleştirme aşamalarında yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Madencilik faaliyetleri esnasında, işletmecilik aşamasında olduğu kadar zenginleştirme aşamasında da çok yoğun bir enerji kullanımı mevcuttur. Hatta; bakır, alüminyum gibi madenlerde zenginleştirme aşamasında işletme aşamasından daha yoğun bir oranda enerji kullanılmaktadır. Son aylarda artan elektrik ve yakıt maliyetleri sonucunda, birçok maden işletmesi küçülmeye giderek veya üretimi bir süreliğine durdurarak soruna bir şekilde çözüm

arama yollarını tercih etmiş olsalar da sorunun çözümü için makro bir bakış açısıyla yaklaşılmasının kaçınılmaz olduğu net bir şekilde görülmektedir.

Sanayide kullanılan elektrik 2022 yılının ilk döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 124.6 oranında artış göstermiştir. (data.tuik.gov.tr/ 30 Eylül 2022) Motorin fiyatları ise 2021 yılının ilk aylarında litresi 7 TL iken şu anda 23 TL civarında seyretmektedir. 2 yıllık bir süre içerisinde yaklaşık olarak yüzde 225 bir artış gerçekleşmiştir motorin fiyatlarında. Görüldüğü gibi ülkenin enerjideki dışa bağımlılığı, bölgemizdeki küresel çekişmeler ve savaşlar sonucunda daha da artmış, enerji maliyetleri kontrol edilemez biçimde yükselmiştir. Bu artışların sonucunda; diğer sektörlerde olduğu gibi üretici ve emekçi doğrudan veya dolaylı olarak olumsuz bir şekilde etkilenmiştir.

Konu ile ilgili sorulması gereken önemli sorular şunlardır:

1) Maden işletmelerinde elektrik ve motorin kullanım miktarları nedir? (Tabii her maden için ayrı ayrı bir veri havuzu oluşturulması gerekir. Çünkü birim cevher üretim miktarları açısından her bir cevher için kullanılan enerji miktarı farklılık gösterecektir.)

2) Üretim ile enerji kullanımı arasında nasıl korelasyon vardır?

Maden işletmelerinde kullanılan enerji miktarları ve maliyetleri ile ilgili makro anlamda bir istatistik bilgi ne yazık ki elimizde mevcut değildir. Ancak bu yazıda bir fikir oluşturabilmesi açısından birçok maden ocağından alınan veriler üzerinden ortalama değerler vermeye çalışacağım. Özellikle ülkemizde yoğun olarak çalışılan bazı kömür ve krom ocaklarından alınan veriler neticesinde ulaşılan ortalamalar, madencilikte enerjinin ne denli yoğun kullanıldığının anlaşılması açısından yardımcı olacaktır.

Bazı işletmelerden alınan örnekleri incelediğimizde; bir açık ocak linyit ocağında; linyit üretimi için harcanan ortalama enerji maliyeti tüm maliyetin yüzde 45-55 aralığında iken; bir yeraltı linyit ocağında yüzde 25-40 civarında seyretmektedir. Krom ocaklarından alınan verilerde ise açık ocak işletmelerinde enerji maliyetlerinin tüm maliyetin yüzde 40'ı, yeraltı ocaklarında ise bu oranın yüzde 12 ile yüzde 20 arasında değiştiği görülmüştür. Muhakkak ki; bu oranlar kayaç yapısı, ocağın özellikleri, işletme yöntemi gibi faktörler de dikkate alındığında her işletme için farklılık gösterecektir.

Yukarıdaki örnek ocaklardan alınmış rakamlardan da görüldüğü gibi madencilik sektörü enerjiyi yoğun olarak kullanan bir sektördür. Kesinlikle, makro an-

lamda daha detaylı çalışmalar yapılarak ayrıntılı verilere ulaşılması, enerji maliyetlerinin kontrolsüz bir şekilde artmasının yaratacağı yükü anlamamız açısından daha da faydalı olacaktır. Madencilik sektörünün konu ile ilgili sorunları diğer sektörler ve ülkenin tamamı ile birçok noktada ortaklaşmaktadır. Burada çözüm önerileri olarak kısa vadede ve uzun vadede yapılacak birçok husus vardır.

Madencilik sektörü enerjiyi yoğun olarak kullanan bir sektördür. Makro anlamda daha detaylı çalışmalar yapılarak ayrıntılı verilere ulaşılması, enerji maliyetlerinin kontrolsüz bir şekilde artmasının yaratacağı yükü anlamamız açısından faydalı olacaktır. Uzun vadede, ancak ve ancak dışa bağımlılığı önleyecek önlemlerle ve politikalarla sorun çözülebilir.

Uzun vadede, ancak ve ancak dışa bağımlılığı önleyecek önlemlerle ve politikalarla sorun çözülebilir. Kısa vadede ise alınabilecek birçok önlem mevcuttur. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

-Maden işletmeleri tarafından kullanılan enerjinin, işletmecilik yapılan bölgelerde yenilenebilir kaynaklarla üretilmesini teşvik edici düzenlemeler yönetmelik ve kanunla bir an önce hayata geçirilmelidir.

-Yoğun enerji kullanılan madencilik kuruluşlarının otoprodüktör yatırımlar yapmasının yanı sıra, petrol ve türevleri ile kullanılan araçlar yerine elektrik gücü ile çalışan araçların kullanımına aşamalı olarak geçilmesi sağlanmalıdır.

Uzun vadede ise alınabilecek önlemler ülke madenciliğinin tüm paydaşlarının içerisinde olduğu bir sistem içerisinde mümkün olabilir. Bu doğrultuda; madencilik, sanayi ve enerji sektörleri yeni baştan organize edilmeli, kamu yararını önceleyen, ülkemizin ve halkımızın ihtiyaçlarını esas alan bir anlayış ile kamu kurumları ve yasal mevzuat yeniden düzenlenmelidir.

